

FC-133

February-2025

B.A., Sem.-I (As Per NEP 2020)
DSC-M-SAN-113 : Sanskrit (Minor)
(नीतिशतकम् नियतांश)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

सूचनाओ : (1) જમણી બાજુના અંક ગુણ દર્શાવે છે.

Instructions : Figures to the right indicate full marks of questions.

(2) પ્રશ્નપત્રમાં છપાયેલો પ્રશ્નક્રમાંક જ ઉત્તરવહીમાં લખો.

Write the question number as printed in the question paper.

1. નીચેનામાંથી કોઈપણ બે શ્લોકનો અનુવાદ કરો :

10

Translate any two verses of the following :

(1) લભેત સિકતાસુ તૈલમપિ યત્નતઃ પીડયન્

પિબેચ્ચ મૃગતૃષ્ણિકાસુ સલિલં પિપાસાર્દિતઃ

કદાચિદપિ પર્યટ્ઞશશવિષાણમાસાદયે-

ન્ન તુ પ્રતિનિવિષ્ટમૂર્ખજનચિત્તમારાધયેત્ ॥

(2) પ્રદાનં પ્રચ્છન્નં ગૃહમુપગતે સમ્ભ્રમવિધિઃ

પ્રિયં કૃત્વા મૌનં સદસિ કથનં નાપ્યુકૃતેઃ ।

અનુત્સેકો લક્ષ્મ્યાં નિરભિભવસારાઃ પરકથાઃ

સતાં કેનોદ્દિષ્ટં વિષમમસિધારાત્રતમિદમ્ ॥

(3) ભવન્તિ નમ્રાસસ્તરવઃ ફલોદ્રમે

નવામ્બુભિર્ભૂરિવિલમ્બિનો ધનાઃ

અનુદ્વતાઃ સત્પુરુષાઃ સમૃદ્ધિભિઃ

સ્વભાવ એવૈષ પરોપકારિણામ્ ॥

અથવા/OR

1. नीतिशतकमां वारुविल सञ्जन प्रशंसानी चर्या करो. 10
Discuss the सञ्जनप्रशंसा described in Nitishatakam.

2. नीयेनामांथी कोर्षपाणु वे श्लोकनो भावानुवाढ करो : 10
Translate any two verses of the following :

(1) हर्तुर्याति न गोचरं किमपि शं पुष्पाणि यत्सर्वदा
ह्यर्थिभ्यः प्रतिपादयमानमनिशं प्राप्नोति वृद्धिं पराम् ।
कल्पान्तेष्वपि न प्रयाति निधनं विद्याख्यमन्तर्धनं
येषां तान् प्रति मानमुज्झत नृपाः कस्तैः सह स्पर्धते ॥

(2) क्वचिद्भूमौ शय्या क्वचिदपि च पर्यङ्कशयनः
क्वचिच्छाकाहारः क्वचिदपि च शाल्योदनरुचिः ।
क्वचित्कन्थाधारी क्वचिदपि च दिव्याम्बरधरो
मनस्वी कार्यार्थी गणयति न दुःखं न च सुखम् ।

(3) नमस्यामो देवान्नु हतविधेस्तेपि वशगा
विधिर्वन्द्यः सोपि प्रतिनियतकर्मैकफलदः ।
फलं कर्मायत्तं यदि किममरैः किं च विधिना
नमस्तत्कर्मभ्यो विधिरपि न येभ्यः प्रभवति ॥

अथवा/OR

2. नीतिशतकना आधारे विद्याप्रशंसा: नुं वारुन करो. 10
Describe the विद्याप्रशंसा: on the basis of Nitishatakam

3. नीयेनामांथी कोर्षपाणु वे श्लोकनो भावानुवाढ करो : 10
Translate any two verses of the following :

(1) मणिः शाणोल्लीढः समरविजयी हेतिनिहतो
मदक्षिणो नागः शरदि सरितः श्यानपुलिनाः ।
कलाशेषश्चन्द्रः सुरतमृदिता बालवनिता
न निम्नाः शोभन्ते गलितविभवाश्चार्थिषु नराः ॥

(2) जातिर्यातु रसातलं गुणगणस्तस्याप्यधो गच्छतां
शीलं शैलतटात्पतत्वभिजनः संदह्यतां वह्निना ।
शौर्यं वैरिणि वज्रमैशु निपतत्वर्थोऽस्तु नः केवलं
येनैकेन विना गुणास्तृणलवप्रायाः समस्ता इमे ॥

- (3) लोभश्चेद्गुणेन किं पिशुनता यद्यस्ति किं पातकैः
 सत्यं चेत्तपसा च किं शुचि मनो यद्यस्ति तीर्थेन किम् ।
 सौजन्य यदि किं निजैः सुमहिमा यद्यस्ति किं मण्डनैः
 सद्विद्या यदि किं धनैरपयशो यद्यस्ति किं मृत्युना ॥

अथवा/OR

3. नीचेनाभांथी गमे ते भे पर टूंकनोंध लभो : 10

Write short notes any two of the following :

- (1) धीरपुरुषः
 (2) व्यवहार-उपदेशः
 (3) दर्जननिन्दा

4. नीचेनाभांथी कोईपणु भे श्लोकनो भावानुवाद करो : 10

Translate any two verses of the following :

- (1) पापान्निवारयति योजयते हिताय
 गुह्यं च गुह्यति गुणान्प्रकटीकरोति ।
 आपद्गतं च न जहाति ददाति काले
 सन्मित्रलक्षणमिदं प्रवदन्ति सन्तः ॥
- (2) ऐश्वर्यस्य विभूषणं सुजनता शौर्यस्य वाक्संयमो
 ज्ञानस्योपशमः शमस्य विनयो वित्तस्य पात्रे व्ययः ।
 अक्रोधस्तपसां क्षमा प्रभवितुर्धर्मस्य निर्व्याजता
 सर्वेषामपि सर्वकारणमिदं शीलं परं भूषणम् ॥
- (3) सत्याऽनृता च परुषा प्रियवादिनी च
 हिंसा दयालुरपि चार्थपरा वदान्या ।
 नित्यव्यया प्रचुरनित्यधनागमा च
 वेश्याङ्गनेव नृपनीतिरनेकरूपा ॥

अथवा/OR

4. नीतिशतकना आधारे मैत्रीमहिमा वर्णवो. 10

Describe the importance of friendship mentioned in Nitishataka.

5. नीचेना प्रश्नोना योज्य विकल्प पसंद करीने जवाब लभो : (गमे ते दस) 10

Answer with choosing appropriate option of the following questions : (any ten)

- (1) जो मनुष्य धारे तो पुष्पनी जेम कोने मस्तके धारण करी शक्य ?
 Who can be held on the Head like a flower if a human being assumes ?
 (a) दुर्जनः (b) सर्पः (c) सुतः (d) सज्जनः

- (2) સમુદ્રમાં રહેલા અગ્નિનું નામ શું છે ?
What is the name of the fire living in the Ocean ?
(a) દાવાનલ: (b) અગ્નિહોત્ર: (c) વડવાનલ: (d) જઠરાગ્નિ
- (3) કોણ નક્કી કરેલા કાર્યમાંથી અટકતું નથી ?
Who doesn't stop from the work ?
(a) સન્ત: (b) છાત્રા: (c) પશવ: (d) સામાન્યા જના:
- (4) મહાપુરુષોનું મન સમૃદ્ધિમાં કોના જેવું બને છે ?
What is the mind of great men like in prosperity ?
(a) ષડ્પદમ્ (b) મહાશૈલશિલા (c) ઉત્પલકોમલમ્ (d) મેઘ સદૃશમ્
- (5) યુગોના અંતે પણ શું નાશ નથી પામતું ?
What does not perish even at the end of the era ?
(a) ધનમ્ (b) વિદ્યા (c) સામર્થ્ય (d) બુદ્ધિ:
- (6) આપણે દેવોને નમસ્કાર કરીએ છીએ પરંતુ ખરેખર તેઓ પણ કોને વશ છે ?
We are Namaskar to the Gods but whose control are they ?
(a) કાલ: (b) કર્મભ્ય: (c) હતવિધે: (d) શક્તિ:
- (7) કુપુત્રથી કોનો વિનાશ થાય છે ?
Who is destroyed by કુપુત્ર: ?
(a) કુલમ્ (b) શીલમ્ (c) ધનમ્ (d) માનમ્
- (8) કૂવામાંથી અને દરિયામાંથી સરખું પાણી કોણ ગ્રહણ કરે છે ?
Who takes the same water from the well and from the sea ?
(a) મેઘ: (b) માનવ: (c) પશુ: (d) ઘટ:
- (9) વિપત્તિમાં ધૈર્ય રાખવાનું કોને પ્રકૃતિથી સિદ્ધ હોય છે ?
Who is endowed by nature with patience in adversity ?
(a) સજ્જનાનામ્ (b) મહાત્મનામ્ (c) પण्डितानाम् (d) સર્વમાનવાનામ્
- (10) બધા ગુણો શાને આશ્રિત રહેલા છે ?
What are all qualities depend upon ?
(a) કુલમ્ (b) શીલમ્ (c) કાશ્ચનમ્ (d) કાનનમ્
- (11) સજ્જનોની સોબત વાણીમાં શું સીંચે છે ?
What does the company of the good persons pour in speech ?
(a) માધુર્ય (b) સરલતા (c) સત્યમ્ (d) દ્વૈષ:
- (12) મણિથી અલંકૃત સર્પ કેવો હોય છે ?
How is a મણિભૂષિત snake ?
(a) ભયઙ્કર: (b) સુન્દરમ્ (c) ધનાવાન્ (d) ઉપકારક:

FC-133

February-2025

B.A., Sem.-I (As Per NEP 2020)
DSC-M-SAN-113 : Sanskrit (Minor)
(शिवमहिम्नः स्तोत्रम्)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

सूचनाઓ : (1) જમણી બાજુના અંક ગુણ દર્શાવે છે.

Instructions : Figures to the right indicate full marks of questions.

(2) પ્રશ્નપત્રમાં છપાયેલો પ્રશ્નક્રમાંક જ ઉત્તરવહીમાં લખો.

Write the question number as printed in the question paper.

1. નીચેના શ્લોકોમાંથી કોઈપણ બેનો અનુવાદ કરો :

10

Translate any two of the following verses :

(1) મધુસ્ફીતા વાચઃ પરમમમૃતં નિર્મિતવત-
સ્તવ બ્રહ્મન્કિં વાગયિ સુરગુરોર્વિસ્મયપદમ્ ।
મમત્વેતાં વાણી ગુણકથનપુણ્યેન ભવતઃ
પુનામીત્યર્થેઽસ્મિન પુરમથન ! બુદ્ધિર્વ્યવસિતા ॥

(2) કિમીહઃ કિંકાયઃ સ ખલુ કિમુપાયસ્ત્રિભુવનં
કિમાધારો ધાતા સૃજતિ કિમુપાદાન ઇતિ ચ ।
અતકયૈશ્વયે ત્વય્યનવસરદુઃસ્થો હતધિયઃ
કુતકોઽયં કાંશ્ચિન્મુખરયતિ મોહાય જગતઃ ॥

(3) મહોક્ષઃ ખદ્વાઙ્ગં પરશુરજિનં ભસ્મ ફણિનઃ
કપાલં ચેતીપત્તવ વરદ તંત્રોપકરણમ્ ।
સુરાસ્વાં તામૃદ્ધિં દધતિ તુ ભવદ્ભૂપ્રણિહિતાં
ન હિ સ્વાત્મારામં વિષયમૃગતૃષ્ણા ભ્રમયતિ ॥

અથવ/OR

1. शिवमहिम्नः स्तोत्रम्भां निरूपयेत् शिवं सगुण स्वरूप वर्णयति.
Discuss about Lord Shiva's सगुण स्वरूप according to the शिवमहिम्नः स्तोत्रम् । 10

2. नीचेना श्लोकोभांथी कोर्षपणु वेनो अनुवाढ करो : 10

Translate any two of the following verses :

(1) हरिस्ते साहस्त्रं कमलबलिमाधाय पदयो
पदिकोने तस्मिन् निजभुदहरनेत्रकमलम् ।
गतो भक्त्युद्रेकः परिणतिमसौ चक्रवपुषा
त्रयाणां रक्षायै त्रिपुरहर जागर्ति जगताम् ॥

(2) स्मशानेषु क्रीडा स्मरहर पिशाचा सहचरा
श्विताभस्मालेपः खगापि नृक रोटिपरिकरः ।
अमङ्गल्यं शीलं तव भवतु नामैवमखिलं
तथाऽपि स्मर्तृणां वरद परमं मङ्गलमसि ॥

(3) बहलरजसे विश्वौत्पत्तौ भवाय नमो नमः ।
प्रबलतमसे तत्संहारे हराय नमो नमः ।
जनसुखकृते सत्वोद्विक्तो मृदाय नमो नमः ।
प्रमहसि पदे निखैगुण्ये शिवाय नमो नमः ॥

अथवा/OR

2. टूकनोध लभो : 10

Write short notes :

(1) शिवतांडव प्रसङ्ग

(2) दक्ष यज्ञ प्रसङ्ग

3. शिवमहिम्नः स्तोत्रम्भां 'अष्टमूर्ति शिव' सभणवो. 10

Explain 'अष्टमूर्ति शिव' in शिवमहिम्नः स्तोत्रम्.

अथवा/OR

3. शिवमहिम्नः स्तोत्रम्भुं स्तोत्रकाव्य तरिके भूल्यांकन करो. 10

Evaluate शिवमहिम्नः स्तोत्रम् as a स्तोत्रकाव्यम् ।

4. સ્તોત્રકાવ્યનો ઉદ્ભવ અને વિકાસની ચર્ચા કરો. 10

Discuss the origin and development of the સ્તોત્રકાવ્યમ્.

અથવા/OR

4. પુષ્પદંતનું જીવન અને વ્યક્તિત્વ વિગતે જણાવો. 10

Describe in detail the life and personality of Pushpadant.

5. યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરી ખાલી જગ્યા પૂરો : (ગમે તે દસ) 10

Fill in the blanks by choosing the correct option : (any ten)

(1) શિવમહિમ્નઃ સ્તોત્રમ્માં શિવનો મહિમા _____ થી પર રહે છે. (વાણી-મન, બુદ્ધિ, ચૈતન્ય)

(2) રાવણે શિવભક્તિ કરવા _____ થી પૂજા કરી હતી. (મસ્તકકમળ, નેત્રકમળ, કરકમળ)

(3) શિવનું _____ સ્વરૂપ તમોગુણ ઉપર આધારિત છે. (મૃદ, હર, ભવ)

(4) શિવનું ક્રીડા સ્થાન _____ છે. (સ્મશાન, સમુદ્ર, મંદિર)

(5) શિવે _____ ના યજ્ઞનો નાશ કર્યો હતો. (દક્ષ, બાણ, દશરથ)

(6) શિવે _____ નું પાન કર્યું હતું. (વિષ, અમૃત, દૂધ)

(7) _____ ઋષિએ સમુદ્રપાન કર્યું હતું. (અગત્ય, વસિષ્ઠ, ભારદ્વાજ)

(8) શિવે જગતના _____ માટે તાંડવનૃત્ય કર્યું હતું. (સર્જન, રક્ષણ, સંહાર)

(9) શિવે _____ ને જટામાં બાંધી હતી. (ગંજા, યમુના, નર્મદા)

(10) શિવમહિમ્નઃ સ્તોત્રમ્ની રચના _____ એ કરી હતી. (પુષ્પદંત, યક્ષ, બ્રહ્મા)

(11) શિવમહિમ્નઃ સ્તોત્રમ્માં _____ ઇંદ્ર વધારે જોવા મળે છે. (મંદાક્રાન્તા, શિખરિણી, પૃથ્વી)

(12) સ્તોત્રકાવ્યમાં _____ ની સ્તુતિ છે. (ઇષ્ટદેવતા, ગ્રામદેવતા, કુળદેવતા)